

ЧАСТИНА 1. МОРФОЛОГІЯ (DIE MORPHOLOGIE)

I. Іменник (Das Substantiv)

§ 1. Артикль (Der Artikel)

У німецькій мові іменник вживається з артиклем, що виступає службовим словом, яке супроводжує іменник та визначає його рід. Розрізняють означений (*der bestimmte Artikel*) та неозначений (*der unbestimmte Artikel*) артиклі.

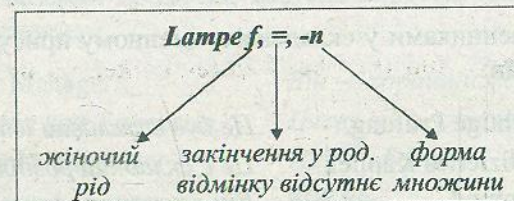
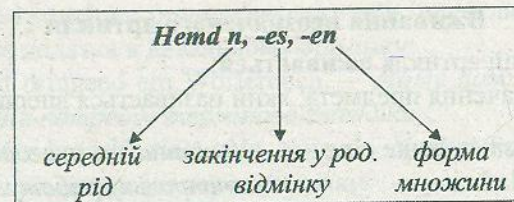
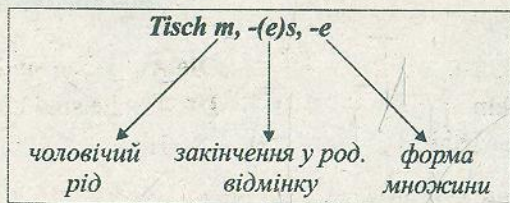
	Означений артикль		Неозначений артикль	
	Однина	чол. р.	<i>der</i>	чол. р.
	жін. р.	<i>die</i>	жін. р.	<i>eine</i>
	сер. р.	<i>das</i>	сер. р.	<i>ein</i>
Множина	<i>die</i> (для трьох родів)		у множині не існує	

Означений та неозначений артикль

	Означений артикль	Неозначений артикль
чол. р. (Maskulinum)	der Junge	ein Junge
сер. р. (Neutrum)	das Haus	ein Haus
жін. р. (Femininum)	die Klasse	eine Klasse
множина (Plural)	die Jungen	Jungen

Зверніть увагу!

У словнику після іменника вказується його рід, закінчення іменника в родовому відмінку та форма множини.

§ 2. Відмінювання та вживання артикля (Die Deklination und der Gebrauch des Artikels)

Число	Відмінок	Чол. р.	Сер. р.	Жін. р.	Чол. р.	Сер. р.	Жін. р.
Singular (однина)	Nominativ	<i>der</i>	<i>das</i>	<i>die</i>	<i>ein</i>	<i>ein</i>	<i>eine</i>
	Genitiv	<i>des</i>	<i>des</i>	<i>der</i>	<i>eines</i>	<i>eines</i>	<i>einer</i>
	Dativ	<i>dem</i>	<i>dem</i>	<i>der</i>	<i>einem</i>	<i>einem</i>	<i>einer</i>
	Akkusativ	<i>den</i>	<i>das</i>	<i>die</i>	<i>einen</i>	<i>ein</i>	<i>eine</i>
Plural (множина)	Nominativ	<i>die</i>			Не існує		
	Genitiv	<i>der</i>					
	Dativ	<i>den</i>					
	Akkusativ	<i>die</i>					

Означений артикль, як вже зазначалося, має для всіх трьох родів єдину форму множини — **die**.

Die Aufgabe ist neu.

Die Aufgaben sind neu.

Der Tisch ist klein.

Die Tische sind klein.

Das Haus ist modern.

Die Häuser sind modern.

Неозначений артикль у множині не існує:

Hier liegt ein Buch. Hier liegen Bücher.

Ich habe **ein** Lehrbuch in Grammatik.

У мене є підручник з граматики.

Ich brauche **ein** Wörterbuch.

Мені потрібен словник.

In dieser Straße gibt es **eine** Galerie.

На цій вулиці розташована галерея.

Вживання неозначеного артикля

Неозначений артикль **вживається**:

а) для позначення предмета, який називається вперше:

Die Schüler schreiben heute eine schwere Kontrollarbeit.	<i>Учні пишуть сьогодні важку контрольну роботу.</i>
Eine Frau trat in die Bar.	<i>Жінка зайшла у бар.</i>

б) перед іменниками у складеному іменному присудку після дієслова-зв'язки **sein**:

Das war eine wichtige Prüfung.	<i>Це був важливий іспит.</i>
Das ist ein kompliziertes Kapitel.	<i>Це є складний розділ.</i>
Er ist ein guter Freund.	<i>Він є хорошим другом.</i>

в) при порівнянні:

Mein Freund kennt die Arbeit wie ein guter Fachmann.	<i>Мій друг знає роботу як хороший спеціаліст.</i>
Sie ist arbeitsam wie eine kleine Ameise.	<i>Вона працююча, як маленька мураха.</i>

г) після дієслів **haben** (мати), **brauchen** (потребувати), **es gibt** (є):

Ich habe ein neues Auto.	<i>У мене є новий автомобіль.</i>
Der Junge hat einen älteren Bruder.	<i>У юнака є старший брат.</i>
Er braucht dringend ein Wörterbuch.	<i>Йому потрібен терміново словник.</i>
Ich brauche eine schnelle Hilfe!	<i>Мені потрібна швидка допомога.</i>
Hier gibt es eine gute Auswahl.	<i>Тут є хороший вибір.</i>
In dieser Straße gibt es eine neue Bank.	<i>На цій вулиці є новий банк.</i>

Зверніть увагу!

Українською мовою німецьке дієслово **haben** (мати) перекладається формою знахідного відмінка:

Ich habe ein neues Auto. — *У мене є новий автомобіль, а не Я маю новий автомобіль.*

Er hat eine Schwester. — *У нього є сестра, а не Він має сестру.*

Дієслово **brauchen** (потребувати) при перекладі українською мовою вимагає додатка в давальному відмінку:

Er braucht dringend ein Wörterbuch. — *Йому потрібен терміново словник, а не Він потребує терміново словника.*

Der Schüler braucht eine gute Note. — *Учневі потрібна хороша оцінка, а не Учень потребує хорошу оцінку.*

г) перед назвами професій, національностей, якщо вони вживаються з означенням:

Er ist ein guter Manager.	<i>Він — хороший менеджер.</i>
Diese Frau ist eine gute Erzieherin.	<i>Ця жінка є доброю вихователькою.</i>
Herr Hoffmann ist ein echter Deutsche.	<i>Пан Гоффман — справжній німець.</i>

Вживання означеного артикля

Означений артикль **вживається**:

а) для позначення вже відомого предмету чи особи:

Der Lektor ist schon gekommen.	<i>Викладач вже прийшов.</i>
Die Frau Davidenko trat in die Bar.	<i>Пані Давиденко зайшла у бар.</i>

б) для позначення предметів, єдиних у своєму роді:
die Sonne — сонце, *der Mond* — місяць, *die Erde* — земля, *der Himmel* — небо.

в) для позначення предмета чи особи, які в даній ситуації є виключно можливими:

Alle Patienten warteten auf den Arzt.	<i>Усі пацієнти чекали лікаря.</i>
Der Professor lobte den Studenten für seine Antwort.	<i>Професор похвалив студента за відповідь.</i>

г) якщо іменник вживається з прикметником у найвищому ступені:

Das ist der beste Student unserer Gruppe.	<i>Це — найкращий студент нашої групи.</i>
Der Howerla ist der höchste Gipfel in den ukrainischen Karpaten.	<i>Говерла є найвищою вершиною українських Карпат.</i>
Er hat den schlechtesten Vorschlag gemacht.	<i>Він зробив найгіршу пропозицію.</i>

г) якщо перед іменником вживається порядковий числівник:

Heute ist **der** erste April. *Сьогодні — перше квітня.*
Er feiert **den** sechzigsten Geburtstag. *Він святкує шістдесятий день народження.*

д) для позначення днів тижня, місяців, пір року: **der Montag** (понеділок), **der Dienstag** (вівторок), **der Mittwoch** (середа), **der Donnerstag** (четвер), **der Freitag** (п'ятниця), **der Sonnabend** (субота), **der Sonntag** (неділя), **der Januar** (січень), **der Februar** (лютий), **der März** (березень), **der Winter** (зима), **der Sommer** (літо), **der Herbst** (осінь), **der Frühling** (весна).

Артикль **не вживається (der Nullartikel):**

а) якщо перед іменником вживаються займенники та числівники:

Das ist **mein** Haus. *Це мій будинок.*
Er legte noch **keine** Prüfung ab. *Він не склав ще жодного іспиту.*
Wir zeigen dem Fremden **dieses** Museum. *Ми показуємо іноземцеві цей музей.*
Der Student muss **zwei** Referate schreiben. *Студент повинен написати два реферати.*

б) перед назвами країн та міст середнього роду:

Deutschland liegt in Mitteleuropa. *Німеччина розташована у Центральній Європі.*
Das größte Land in der Welt ist Russland. *Найбільшою країною світу є Росія.*
Kujiw lockt immer wieder viele Touristen. *Київ все більше приваблює багато туристів.*
In Lwiw gibt es viele alte Häuser. *У Львові є багато стародавніх будинків.*

Але:

Якщо перед назвами країн та міст середнього роду стоїть означення, тоді **вживається означений артикль!**

Das **hochentwickelte** Deutschland liegt in Mitteleuropa. *Високорозвинута Німеччина розташована у Центральній Європі.*

Das **malerische** Kujiw lockt immer wieder viele Touristen. *Мальовничий Київ все більше приваблює багато туристів.*

Зверніть увагу!

Із назвами країн чоловічого та жіночого родів та назвами країн, що вживаються лише у формі множини, завжди вживається означений артикль, не зважаючи на те, чи мають вони означення, чи ні.

Er kommt aus **der** Ukraine. *Він родом з України.*
Er kommt aus **der unabhängigen** Ukraine. *Він родом з незалежної України.*
Ich will in **der** Schweiz leben. *Я хочу жити у Швейцарії.*
Ich will in **der reichen** Schweiz leben. *Я хочу жити у багатій Швейцарії.*

в) перед власними назвами:

Andreas besucht heute Matthias. *Андреас відвідує сьогодні Матиаса.*
Olena geht in die erste Klasse. *Оленка навчається у першому класі.*

Але:

Якщо перед власними назвами стоїть означення, тоді **вживається означений артикль!**

Andreas besucht heute **den** **kranken** Matthias. *Андреас відвідує сьогодні хворого Матиаса.*
Die kleine Olena geht in die erste Klasse. *Маленька Оленка навчається у першому класі.*

г) при звертанні:

Kinder, wir schreiben jetzt das Diktat. *Діти, ми пишемо зараз диктант.*
Maria, kommst du mit? *Маріє, ти йдеш із нами?*

г) перед назвами їжі та напоїв:

Ich mag Milch nicht. *Я не люблю молоко.*
Er trinkt gern starken Kaffee. *Він любить пити міцну каву.*

Зверніть увагу!

Якщо перед назвами їжі та напоїв вжито означення, тоді означений артикль не вживається.

д) в множині, якщо в однині речення було вжите з неозначеним артиклем:

Gestern kaufte er **ein** Heft. *Вчора він купив один зошит.*
Heute kauft er Hefte. *Сьогодні купляє він зошити.*

е) часто у сталих виразах, прислів'ях та приказках, що містять абстрактні іменники:

zu Besuch gehen *йти у гості*
Ich feiere heute Geburtstag. *Я святкую день народження.*
Er hat Zeit. *У нього є вільний час.*
Morgenstunde hat Gold im Munde. *Хто рано встає, тому Бог дає.*
Kommt Zeit, kommt Rat. *Поживемо — побачимо.*
Ende gut, alles gut. *Все добре, коли добре закінчується.*

е) якщо перед іменником вжита власна назва в родовому відмінку:

Dort liegt **Marias** Heft. *Там лежить зошит Марії.*
Heute feiern wir zusammen **Igors** Geburtstag. *Сьогодні ми всі разом святкуємо день народження Ігоря.*

ж) у складеному іменному присудку, який позначає професію, рід занять, національність чи релігійну приналежність:

Er ist Student. *Він — студент.*
Seine Schwester ist Stewardess. *Їїго сестра — стюардеса.*
Herr Kaschyzkyi ist Pole. *Пан Кашицький — поляк.*
Frau Dawidenko ist Katholikerin. *Пані Давиденко — католичка.*

§ 3. Під іменників (Das Geschlecht der Substantive)

Іменник в німецькій мові, як і в українській, може бути чоловічого (Maskulinum), жіночого (Femininum) і середнього (Neutrum) родів.

Іменник відмінюється за відмінками та має форми однини (Singular) і множини (Plural).

Порівняйте:

der Tisch *стіл*
die Tasse *чашка*
das Fenster *вікно*

Але слід пам'ятати, що рід іменників в українській та німецькій мовах можуть і не збігатися.

Порівняйте:

der Staat *держав*
das Mädchen *дівчина*
die Stadt *місто*

Рід іменників в німецькій мові можна визначити за значенням і суфіксами.

Іменники чоловічого роду

1. За значенням

Назви (Benennungen)		Винятки (Ausnahmen)
сторін світу	der Norden (<i>північ</i>) der Süden (<i>південь</i>) der Osten (<i>схід</i>) der Westen (<i>захід</i>)	
пір року	der Frühling (<i>весна</i>) der Sommer (<i>літо</i>) der Herbst (<i>осінь</i>) der Winter (<i>зима</i>)	
місяців	der Januar (<i>січень</i>) der August (<i>серпень</i>) (з наголосом на другий склад)	
днів тижня	der Montag (<i>понеділок</i>) der Mittwoch (<i>середа</i>)	
частин доби	der Morgen (<i>ранок</i>) der Abend (<i>вечір</i>)	die Nacht (<i>ніч</i>)
опадів	der Regen (<i>дощ</i>) der Schnee (<i>сніг</i>) der Nebel (<i>туман</i>)	